

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad ca. olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általánosan katholikuskor törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Főszerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**

Egyes számok kaphatók: a dohánytösdékben.

Föld és műhely.

Székesfehérvár, okt. 25.

□ Az agrikulturnak, autochton Magyarország mindenkor nagyrabecsülte a műhelyeket. Hogyisne. Hiszen a szántóföld, meg a műhely közvetlenül szomszédos területek, szinte testvérek a munkában. Már a mult tradíciói is összehozták őket részben. Sokkal inkább azonban az újabb gazdasági alakulások. A kölcsönös mizériák és együttes küzdelmek. Ezeknek folyamában lett az egykor oly tekintélyes kisiparból, a fölzsabadult jobbágyok, a kisbirtokosok igazi fegyvertársa. Ezek a harcok hozták egészen egy táborba — a kisembereket. Most már ez lett a nevük, amit ugyan nem álmotak volna valaha a céhrendszer, a rendiség, a városi polgárság idején a tisztos ipar törekvő mesterei, telve privilégiumokkal, előjogokkal, kiváltságokkal, és tekintélyüknek megfelelő anyagi erővel, vagyoni jóléttel.

A szorgalmas földművesekből, akik a jobbágyiságból fölzsabadulva, a kiegyezés alkotmányos érájának beköszöntése után egy-kettőre oly szépen erőre kaptak volna, valamint a ragyogó multu iparosokból azonban elnyomott gazdasági rétegek lettek. Ugyan mi devalválta őket? Az a liberalizmus, amely a szociáldemokráciát

szülte. Azt a szociáldemokráciát, amely most az elnyomottak lázításával igyekszik tőlük verejtékes filléreket kicsalni helyezésére finanszírozására, anélkül persze, hogy a bajokon bármilyen tekintetben segíteni tudna.

Nagy bajok, égető sebek vannak pedig a kisemberek világában. A földműveseket tönkretette az igazságtalan adórendszer, a kisiparosokat a gyárak, amelyek tudvalevően nem mindenkor fejtettek ki példás, kifogástalan közgazdasági tevékenységet. Am a nagypolitika a szabadelvűség éveiben minden egyébbe foglalkozott, csak a kisemberekkel nem. Neki korrupció kellett, sáp kellett és egyházipolitika kellett. Még sok minden más haszontalanság is, csak a földművelő Magyarország, csak a magyar kisipar maradt az ellenzéki politikuskoknak sokszor kigunyolt, lekicsinyelt, megmosolygott pium desideriuma. A néppárt volt az első a politikai küzdőterén, amely aztán programmszerűleg követelte az érintett gazdasági bajok orvoslását.

Relative sok időnek kellett elmúlni belpolitikai életünkben, amíg ennek a néppárti politikának, amíg a nyomában egyéb pártkeretekben is dicseretes buzgalommal föllendült törekvéseknek a kisemberek érdekében, látható eredménye lett. A libe-

rálisizmus csak kénytelen-kelletlen tette ugyan, amit tett és többnyire csak olyan mézes madzag-féltéz hozott ezirányú intézkedéseivel, dehát a közhangulat nyomása elől végtére mégsem térhetett ki és valószínűleg a napján mégis csak kellett tennie. Mikor aztán a darabont korszak alatt végkép elfajult ez a rendszer, akkor az abszolutizmus képmutató édesszájával és sáttáni lelkevel, hogy jóidőre kitérhessen minden panasz, jajszó, méltányos követelés elől, amely reformokat, alkotásokat, a helyzet lényeges javulását sürgeti — lelkiismeretlenül odadobta családki a kisembereknek a közélet piacára — a választási reform ígérését.

A liberalizmus, végnapjainak kétségbeesett erőlködéseivel együtt, ma már a multé. A megtisztult közélet új korszaka nem kényszerűségből, önként, jó lélekkel, minden rendelkezésére álló megengedett eszközzel, legjobb tehetségéhez képest karolja föl a kisemberek ügyét. Megmozdult a hivatalos apparátus, egészséges irányban a gazdaközönség és főként a kisgazdák érdekében, meg a munkások érdekében és legeredményesebben éppen most a műhelyek, a magyar kisipar érdekében, amelynek feje fölött csüggedt lelkek már-már halálharangot kongattak.

Tele van a hazafias sajtó a koalíciós

Jön a fejedelem.

— A Fejérmegyei Napló tárcája. —

Iria: **Tarcsai György.**

Négyen ültek a ház árkádjai alatt, a műhely ajtaja előtt: Lang Kristóf gombkötőmester, két szomszédja s ezek egyikének a kutyája: Göcz mézárómester Morgója. E kutyáról gazdája mindenkor úgy beszél, mint valami lelkes személyről. Tagadhatatlan, hogy kutya mivoltához képest van annyi esze, anennyivel emberszámba ha megy, szenátornak is megválaszthatnák egyik-másik jelentéktelenebb szépesi városban. Imhol a három tisztos polgár a kuruc- s labancarcokról beszél s valahányszor a németei emlegetik, a kutya mérgesen vakkant, sőt Lang labanc-ézelmu szavait bösz ugatással kíséri.

— Fogd be a szád — rivall rá gazdája, aki szivvel-lélekkel magyar ember, ha németesen is cseng a neve.

Morgó odébb áll s az ut széléről lesi farkcséválva ura kurucokat emlegető beszédjét. Arról van szó, meghódoljon-e a város Thökölynek, ki hir szerint a Szepesség felé indította hadait. Göcz rajongással emlegeti a fejedelmet, a gombkötő a kézműáriakra nézve épen nem boldog emlékezetű atyjára hivatkozik s végső ellenállást proponál. A harmadik végtelenül közömbös, telivér cipszer, akinek fájáról a szomszéd vármegyékben köz tudomásu, hogy ha valamelyik szépesi embert utazás közben a harcoló felek egyik-másik por tyázó csapata szintvallásra szólít föl, kérdezővén kuruc-e, labanc-e, azzal felei:

— Nit frogd mer, nur prigelt zu. A mi annyit tézen: sohase kérdezd, hanem csak üss (Mert mi tagadás benne, akár kuruc jó nyakukra, akár labanc, mindig ők huzzák a rövidebbet.)

Alkonyodott. A Tátra ormain vastag köd feküdt s ennek foszlányai Kézmárc fölé is elnyultak, siettetvén a sötétség elhatalmasodását. A piac közepén álló csorgókat körül friss igyekezettel töltötték meg edényeiket a vízletmerítő leányok, szemüket szendén lesütve sziédtek el, mivel a kövezetet mind sürűbben lepték el a munkából kiszabadult mesterlegények.

— Feieramt! — kiáltotta be Lang mester műhelyébe. Legényei ugyan mécsvilág mellett is szoktak dolgozni, most azonban a disputa hevében terhére esett, hogy félszemmel odapislogva, munkájukra ügyeljen, ami nélkül ugyis kárba vész az idő, melyet a legények szerszámaik mellett eltöltenek.

— No, ne veszekedjete! — mondta Pfannsmidt a gombkötővel mind hevesebb vitába elegyedő mézárósnak. — Hiszen elmulik még néhány hónap, amíg a kurucok városunkig hatolnak.

Alig hallgatott el a mélységes flegmával megáldott rézöntő, patkócsattogás hallatszott s kisvártatva keresztülvágatott a piacon a jövevény lovas.

— Ez a löcsei stafféta! — mondogatták az emberek.

Lang mester, tanácsbeli létére, szomszédaival rögtön talpon termett. A városház felé siettek, hogy megtudják, mit üzentek Löcse urai: alighanem háborus hir léssen.

A labanc-pártiak voltak többségben s az éjjelre összehívott szesszion elhatározták, hogy a város mindenáron ellenáll Thökölynek. Löcse szó nélkül megnyitotta kapuit a fejedelemnek; Kézmárc urai is ezt cselekszik meg, ha hradiszköi kundsafterük röviddel a gyűlés megnyitása előtt fontos híreket nem hoz.

A kundsafterek voltak a város kémei s a határát környező falvakban laktak, hűségesen híret hozván mindennek, amit lakóhelyük körül való napi járóföldnyi területen gyakorlott szimatukkal megnezszeltek.

Thököly vezére a sereg javával Sáros felé vonulnak. Maga a fejedelem ezer vitézzel Kézmárc felé veszi útját. Biztosra veszi a város békés meghódolását, amint hogy eddig egyetlen szepességi város sem állott ellene seregének.

Ezt jelentette a hradiszköi Hajducsek Kristóf Kézmárc főbirájának s ez előterjesztette híret a szesszionak. Javában disputálnak, midőn a tanácssterem ajtaján egy újabb kundsafter kért bebocsátást.

Ez Gömörmegyéből hozott hirt: Kobb császári tábornok seregével oda érkezett s Thököly üldözésére készül.

A kuruc ézelmu városi centrumvirek e hir hallatára jobbnak látták tartózkodni a szavazástól; a Thökölynek való ellenállás el lett határozva, maroknyi serege nem sokat árthat a városnak, ha ostrom alá is fogja, így ellenben Kobb halomra löveti Kézmárcot, ha kurucorség fészkei be magát falai közé.

S másnap reggel a környékbeli falvak népe, mely a hetivásárra készült portékákkal megra,

Ma! lapunk 4. oldal.

00000593

kormány iparpolitikájának dícséretével. De rá is szolgált bőven. Ez a kormány igazán harmóniát akar a közgazdaságban, de persze nemcsak szájjal és nem csupán papíron, hanem az intézmények, szervek, gazdasági ágak működésében, kihatásában, munkasikerében, életében. Bár és ezt a merkantilizmus lappangó érdekeivel szemben nem mulasztjuk el hangsúlyozni, agrárállam vagyunk, minden tekintetben kiépült magyar iparra van szükségünk. Ami viszont csak életerős agrárkultúra talaján bontakozhat ki teljes nagyságában.

Szükségünk van nekünk magyar nagyiparra, szükségünk van gyárainkra s egyáltalán számtalan reformra, hogy iparunk minél szélesebb körökben fejlődjen és minél nagyobb üzemből legyen produktív. Hanem azért egy pillanatra sem szabad megfélemlenünk a kisiparról sem, amelynek annyi elvülhetetlen érdeme van s amely megfelelő gyakorlati érzéssel oly pompásan beleilleszhető a modern iparfejlesztés keretei közé. Revidálni kell e végből az ipartörvényt.

Derék dolog, hogy végre olyan kormány ül a végrehajtóhatalom székében, amely ezek előtt a kérdések előtt nem zárkózik el.

— A kisiparral vonatkozásban különösen *Ernszt i. képviselő ur* és ma közbeszólás alakjában több képviselő, az ipartörvény revízióját emlegette. (Halljuk! Halljuk!) Fáj a magyar kisiparosoknak, hogy husz év óta hiába sürgeti az ipartörvény revízióját (Igaz! Ugy van!) és nem akad kormány, amely a kisiparosoknak ez egyhangú kérését teljesítené.

Ezt Sztéryni államtitkár mondotta tegnap a Házban az iparfejlesztésről tartott nagy beszédében. És Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter a nemzet törvényhozásának nagy nyilvánossága előtt jelentette ki ünnepélyesen, férfias határozottsággal, hogy most majd akad az ipar-

törvény revíziójára miniszter. Mire Sztéryni:

— A kereskedelmi miniszter hivatalba lépése után azonnal gondoskodott arról, hogy a legelső teendők egyike legyen az ipartörvény revíziójának előkészítése. (Élénk helyeslés.) Az ipartörvény revíziója már igen előrehaladott stádiumban van.

Még ezt a hangot nem hallottuk eddig magyar kormánytól a parlamentben soha. Ehhez a bátor beszédhez a vajdó magyar iparkérdés minden fázisának biztos kézzel leendő orvoslása illik. Hiszen most a tettek korát éljük s nem a jelszavakét. A tulipánt ne csak a ruhánkon, de a szívünkben viseljük, hogy életerős mezőgazdasági életünk hajtásaként a külfölddel versenyképes hazai iparunk legyen, úgy a kézművesek munkáját, mint a gyári üzemet tekintve. És ha mezőgazdasági helyzetünk szilárd alapra helyezkedik és ha iparunk, a tisztességes verseny jegyében a kisiparunk is megadva a magáét, modernizálódik, akkor a szövetkezetek fölvirágzása mellett a közvetítő kereskedelmek sem lesz oka panaszra.

Gazdasági harmóniát kölcsönös bizalom, egymás támogatása nélkül nem képzelhetünk. Mert födolog itt az, hogy mindenkinek megadjuk a magáét. Különösen méltányosak legyünk pedig a kisemberek irányában.

Ma a parlamentben a műhelyek, a kisiparosok vannak soron. De a Ház bizottságában ugyanez már a munkásbiztosításról folynak a tárgyalások. A kisgazdák kívánásai ugyancsak oda kerülnek nemcsak a törvényhozás plénumáé.

A szántóföld, meg a műhely a magyar törvényhozás életében is testvérek lettek végre. Mga a parlament ma hatalmas műhely, amelyben ekét kovácsolnak. Ekét, amely a magyar közélet parlagon leverő földjét újra fölészántja, hogy talpalatnyi helye se tengődjék többé terméketlenül.

kodtan, vissza kellett hogy forduljon: a város kapui be voltak zárva.

— A fejedelmet várjuk estére, — adták meg a kíváncsiaknak a fölvilágosítást az örök.

— Hajnalra tisztára seprték a várost, most ismét tele lenne szeméttel, azért halasztotta el a főbíró ur a hetivásárt holnapra.

A jámbor parasztek elhitték a mondókát s mivel a városból a kundsafereken kívül az éjszakai tülés berekesztése óta nem eresztettek ki élő lelket, Thökölynek sejtelve sem lehet, mi készül itt ellene s esze ágába sem fog jutni, hogy maroknyi seregét megerősítse.

Csak ezer ember közeledéséről volt szó, de mivel a háboru esélyei mindenkor kifürkészhetetlenek, a kézműriak között nőttön-nőtt az izgatottság. A műhelyekben az nap munkába sem fogtak. A céhek legényei kora reggel ott sorakoztak a város főutcáján talpig fegyverben, a hol a negyedmestetek, a szenátorok, a főbíró sorra mustalták őket. A piacon keresztül nehéz szekér gördült, municiót szállítván a város bástyái alá, ahol lázas sietséggel szerelték föl az ágyukat, a falak lövései mögött a lábas talpazatra erősített hatalmas puskákat s egyéb öldöklő szerszámokat. A déli kapu ringjére fölvonatták a nagy orgonát, melynek közös talpazatra szegzett hat ágyúcsőve fenyegetően meredt a sáncárok fölhuzott csapóhidjára.

Delet ütött a városi toronyóra, a fejedelem közeledésének híre sem hallatszott még. A szomszédos falvakból néhány paraszt kuruc portyázó-csapatok közeledését jelentette.

— Fogadjátok őket barátságosan, mondiák

nekik ravaszul a kapuőrsek élére állított szenátorok a főbíró nevében.

A többi szenátorok a város házán tanyáztak, meghányván, megvetvén a haditervet, melynek végrehajtását is innen fogják intézni.

Egyszerre csak fölirán a torony tetején a városi muzikusok harci riadója. A piacon eszeveszett fölfordulás támadt, a fegyveresek sorfalai körül járó polgárcsaládok hatyatt-homlok rohanak házaikba, a városháza előtt megpördülnek a dobok s kisvártatva megindul a céhek derékhada, négyfelé oszolva s a szerint, amint a falak és bástyák különböző részeire osztották szét. Alig egy negyedóra múlva ismét a falak fölül rian föl gyors egymásutánban a kürtész, jelezvén, hogy minden ember helyén van. Aztán lassanként tikasztó csönd ül meg a várost; a várakozás szívet dobogásba hozó csöndje ez, mely a házak legbelsőbb zugába húzódot asszonyok, leányok szívét remegtetni meg leginkább, buzgó imák elrebegésére gerjesztvén őket.

— Azt a Hajducseket föl kell akasztani! fakadt ki a torony tetején Lang szenátor.

Őt rendelték föl ide, hogy a másfélmért-földnyi területen föltáruzó vidéket megfigyelje s a muzikusok jelző riadót dirigálja. A szomszédos Leibicig tiszta az országút, azontul hegyek takarják el, csak egy mértföldnyire a várostól villan föl egy szakadék mögül ismét az utnak egy tenyérnyi meszes darabja. Azon pillantotta meg félórával előbb az előőrök apró rajai nyomában fölbukkanó emberadatot: a kurucok víg muzikaszóval Kézmárk felé közeledő seregét s imhol az előhad már Leibicet is megszállotta s a hegyszakadék mögött még mindig fekete foltként rajzik az előrenyomuló sereg.

Székesfehérvár, okt. 25.

A szociáldemokrata tanítók. Van egy görömba mondás, amely egy eszevesztett emberről emlékezik, akinek aztán száz lép a nyomába. Vaskos argumentum, az igaz, de a legújabb szociáldemokrata-szakszervezet, a kassai tanítóké, amelynek most követői támadtak, előbb-utóbb kiváltja az emberből. Az ismeretes abauji szélső álláspont, amely semmiképp sem vall arra a normális gondolkodásra, aminőt a szülői ház és az iskola joggal megkövetelhetnek a legjelentéktelenebb pedagógustól is, sajnos itt-ott, nap-nap után talál barátokra a tanítósnágnak hivatásukról megfélemlített elemei körében. A kassai tanítógyűlés határozatát ugyanis most tette magáévá a *fűzesgyarmati*. Sőt még rá is duplázott frázisokban és elvtársi közhelyekben, amelyek során a békési békétlenkedők vezérszónoka a hivatalos pártlap közlése szerint „*uj nap, új irány, új nyom*,” becézgető jelzőkkel gúgyogott a szociáldemokráciáról.

Hát ezen a békésmegyei csodabogáron mindazáltal nem akadunk meg. Jól ismerjük a vármegye egyes társadalmi rétegeinek szocialistikus forrongását, amely már nem mai keletű. Köztudomásu, hogy a magyar agrárszocializmus vulkánja itt tört ki legelőször. A békési tanítók egy frakciójának mostani megkrokodása tehát nem is olyan nagy meglepetés voltaképp.

Annál kellemetlenebbül olvasunk azonban a *vasvármegyei* állami és községi tanítóknak ímént lefolyt körmeneti beszámolóját. Pedig hát a vasvármegyei tanítók Körmenetén ki sem mondották nyíltan a nemzetközi szakszervezkedést. Ám ennek a magas kultúrszintű, minden ízében előkelő dunántúli vármegyeinek mindezüleig oly jöhrü tanítósnágtól sokkalt elszomorított már maga a vallástalan, hazátlan vörös elvekkel való kacérkodás is, mint a fűzesgyarmatiak brüsszli szociáldemokráciája. Ott, ahol a társadalom oly példásan szembehelyezkedett a *bögöti* iskolával, egy év múlva ugyancsak kínos meglepetés olyféle káromkodásokat hallani, hogy Magyarországon az *éhenhalt tanítók nemzetiségű koporsója feleltek*. De bizony az sem *küasztja föl többé*. Nem vártunk volna ilyen durva kifakadásokat a

S csakhamar éktelen csillogás támad a seregek távolban elmosódó sötét képe helyén. Lang uram háta borsózni kezd.

— Ezek fáltörő ágyuk! mormogja kétségbeesetten. S a következő pillanatban pár szóval a muzikásorokra támadva sarkon fordul s bukdácsolva rohan le a torony lépcsőjén . . .

A kurucok muzikájá mint tisztábban hallatszik. Leibic fölül sűrű sorokban bukkar fel az ellenség a bástyák tetején álló fegyveresek szeme előtt. Az őrség hadnagyai harsány hangon osztják parancsaikat.

Az ágyukat kezelő konstáblerek sorra gyújtják meg kanócaikat. Egyszerre csak lefúvásra muzikálnak a torony tetején. A fegyveres polgárok elálmélkodva maradnak vészteg.

Történt pedig, hogy a főbíró előtt termő Lang jelentésére a szenátorok összetépték nagy gondal kidolgozott haditerveiket, hirtelen ünneplő díszbe öltözöttek s a céhek hirtelenében összebortozott fejével a déli kapu felé vonultak.

Félóra múlva dörögni kezdnek az ágyuk; a magját valamennyinek kiszedték. A torony tetején víg riadót fújnak, a város piacán tömött sorokban hullámzik a nép. A kurucok élén bevonuló diadalmas fejedelmet várják, akinek Kézmárk határáig elébe mentek a szenátorok, hogy hódolatukat bemutassák s a város kulcsait neki ünnepélyesen átadják. Bolond dolog is lett volna tízezer főnyi seregenek ellentállni, amelyet Thököly csak innen fog Sáros felé vezérelni . .

vasmegyei tanítószáz részéről, annyira intelligensnek, ideális lelkűnek s a régi jóhírére kényes, önérzetes, nemes vármegyéhez mindenképen méltónak hittük idáig. Valamennyire csalódtunk. Mint a körmendi jelenség mutatja, akadt oly töredékük, amely a kassai egy nyomán halad, hogy minél hamarabb szaporodják a szám és meglegyen a — száz.

No azért nem lesz meg. A patológikus tünetekre máris ráeresztik a hideg zuhanyt. Először a kassai nyugtalanokat gyógykezelik. A híres határozat két nagyhangú szóvivőjét *Herboldy* Ferencet és *Cserny* Józsefet már fegyelmi eljárás alá vonták és fölfüggesztették. Ebben az intézkedésben a friss vizen kívül láthatólag benne van a bróm is. Talán még idejében jó a kúra s alkalmas lesz a téveszmék és kényszerképzetek eloszlatására. — Hogy pedig nemcsak a fölöttes hatóságok ítéltek el a kassai határozatot, valamint annak követőit, hanem minden érdemes, lelkiismeretes pedagógus is, mutatja legutóbb a magyar tanítók Országos Bizottságának elítélő magatartása a tanítói szakszervezkedés fikszá ideájával szemben.

A tanítószáz kóros jelenségeinek persze örül a nemzetközies vezérorganuma, meg a sajtótrepov Vészi lapja. Am a hideg zuhany ellen kézzel-lábbal tiltakoznak. Szídják az Apponyi-Barkóczy céget, feledvén, hogy ebbe a kemény dióba egy interpelláló ifju óriásnak a tavasszal már benn törött a foga. A tanítók szociáldemokrata szervezkedéséről nem félünk. Egy-két fájó kiábrándulással szolgálhat ugyan még, de legalább gazdagit tapasztalatban és emberismeretben. Ha a régi rendszer alatt történt volna, aggodalomra adott volna okot. Ma nem ad. A kultuszterea jó kezekben van s azok a kezek az ilyen méltatlan és tegyük hozzá neveletlen — népnevelőket a szükséges felnöttek oktatásában fogják részesíteni. Kell is. Egyébként pedig meglátjuk, ki közbénk való, ki nem az.

Az ideálislelkű magyar tanítószáz pedig s ezek között a legelső sorokban a *katholikus tanítók*, akiket a különbségek egész világa választ el aberrált társaiktól, most a hazaszeretet szent oltárán gyujtanak áldozati tüzet. Kívánatos, hogy ez a tűz mindenkit megtisztítson és fölemeljen közöttük, akit az anyagi gondok talán már-már lesujtanának és elcsüggesztenének. Lebegjen előttük a *veszprémi* tanítógyűlés, amely a fölháborító események hatása alatt most hitvallóan kibontotta a keresztényszocializmus lobogóját.

A szerencsejátékok ellen. *Kimely* Károly interpellációja tehát mégis elhangzott a Házban a totalizátor ellen. Derék. Még jobb azonban, hogy az interpelláló nem maradt meg a lövésnyél, hanem kiterjeszkedett az osztályorszájára is, de meg az évtizedeken keresztül dédelgetett bőrére is. ▲ fedezetlen határidőüzlet, mondotta nagy tözsés közt a szónok, valóságos szerencsejáték. Hát bizony az. Szerencsét hoz a spekulációra, nyomorúságot a szegény parasztra. Int az idő, hogy a kormány erélyes rendszabályokhoz nyuljon a harácsolások, kockázatos vállalkozások, szerencsejátékok ellen minden téren, kimélet nélkül.

UJDONSÁGOK.

Székesfehérvár, okt. 25.

Utca-tervezés.

A mi haladni nem tudó városunk elé, mint örömmel értesülünk, érdekes ajánlat érkezett a napokban, amely — meg vagyunk győződve — nagyot lendítené városunk külső képén. Az építészeti szakosztály ma délelőtt tárgyalta a Vasutasok-szövetség átiratát, amelyben új utca építé-

sére kérnek a várostól területet és építési engedélyt. Szó van itt a menteleptől nyugatra, a Horváth István-utca és a vasut közötti elfekvő lehetetlen területről. Miként maradt meg az a terület annyi időn keresztül marhalegelőnek közvetlen a vasut szomszédságában, olyan helyen, amelynek környékén a legcsinosabb házakat építik s amely környék jóformán egyetlen része a városnak, ahol modern, egészséges fejlődés várható. A Vasutas szövetség tehát jól szemelte a helyet s azt kéri a várostól, engedje át neki azt a területet, hogy ott két sor házat építtessen teljesen egyforma 35 házsal, melyek így csinos, takaros utcát alkotnának. A nyitandó új utca körülbelül a Gyümölcs-utca folytatását képezné s egyenesen a vasut felé húzódnék. A területbe beleesnek a mostani járványkórház, valamint az ugynevezett szeminarium-ker.

Az építészeti szakosztály szívesen fogadta a tervezetet és a maga részéről ajánló véleményezéssel terjesztette a tanács s közgyűlés elé. Csupán azt kéri ki, hogy a kérdéses területet olyan magasra töltsék fel, mint a milyen magasán a mentelep építve van. Továbbá, hogy az új járványkórház megépítése előtt az építkezés meg ne kezdődhessen. (Az új járványkórház helyétől ajánlatba is hozták a sárkereszturi sorompón kívül eső területet). Amint halljuk, ez a terv rövid idő múlva talán már a novemberi közgyűlésen szönygre kerül. Hogy a közgyűlés nem fog idegenkedni tőle az minden esetre valószínű. Utóvégre, ha a mi újabb építkezéseinknél nem tekinthetünk már egyebekre vissza, mint csak kültekken előjárás módjára épült utcákra (halljuk, hogy legközelebb indívány kerül a közgyűlés elé, hogy ezeket az utcákat Winkler Vilmos-utcáknak nevezzék el) s egyenes-görbe vonalban épített Kossuth-körutra — akkor jól esik elgondolnunk, hogy lesz egy újabb utcánk, amely egyenes is lesz, szép is lesz s emeli a város nevét. Igaz, hogy nem a városházáról került ki az eszme, de az mellékes. A fő, hogy szép is legyen, meg jó is legyen.

(A székesfehérvári egyházmegye névtára.) Most adta ki az egyházmegyei hatóság az 1906-ik évről szóló névtárt, melyből megtudjuk, hogy a Mária Terézia által alapított székesfehérvári egyházmegye százhuszonkét éves; *Prohászka* Ottokár dr. jelenlegi püspöknek 14 elődje volt. Leghosszabb ideig kormányozta az egyházmegyét *Milassin* Miklós, 1790-től 1811-ig. Az 1777-ben visszaállított káptalannak azóta 54 tagja volt; az egyházmegyének van 149 felszentelt papja, kik közül legidősebb *Prikosowits* Antal, dunabogdányi plebános, ki 1828-ban, legfiatalabb *Pottornyay* László, hidegkúti káplán, ki 1884-ben született. A egyházmegyének van 30 papnövevény. Területén 44 férfi- és 187 nőiszterjes él. Van 92 plebánia és 34 káplánság. Legtöbb plebánia, számszerint 18 tartozik a vallásalap kegyurasága alá, 8 plebánián nincs kegyur, 5 plebánián a királyi család, 5 plebánián pedig *József* főherceg gyakorolja a kegyuri jogot. Az egyházmegye területén 342826 lélek van, ebből római katolikus hívő 247327; a reformátusok száma 74234, a lutránusoké 6716. Zsidó van 10571. Az egyházmegye római katolikus iskoláiba 25639 gyermek jár.

(A Szent-György közokmány.) A Szent-György közokmány igazgató választmánya e hó 22-én ülést tartott *Szűts* Jenő alispán elnöklétével. A választmányi tagok közül jelen voltak: *Révy* Ferenc dr. igazgató-főorvos, *Károly* János, *Molnár* Béla, *Szűts* Andor dr., *Vajda* Géza. A jegyzőkönyvet ifju *Havranek* József vezette. A bizottság a korházi fűtőanyag és élelmiszerek szállítására beérkezett ajánlatokat tárgyalva, a fűtőanyag szállítását a Bernstein és Káldor cégre bízta Pollák Gáspár és társával szemben. Az élelmiszer és fűszerárak szállításáért *Karl* József és fia, *Bogay* Andor, *Krausz* Ede, *Klein* Adolf, *Pinkász* Zsigmond és fia cégek folyamodtak. A fűszer és élelmiszerek szállítását a *Karl* József és fia cég nyerte el. — *Révy* Ferenc dr. igazgató-főorvos, *Lauschmann* Gyula dr. tb. igazgató-fő-

orvos, *Orbán* Imre gondnok, *Tancz* János és *Gebhard* Béla korházi irnokok azon kérelemmel fordultak a bizottsághoz, hogy rendes fizetési fokozatokba léphessenek. A bizottság a kérelmet ezuttal elutasította, tanulmányozás véget szűkebb-körü bizottságnak adva ki. A bizottság elnöke *Szűts* Jenő alispán; tagjai pedig *Szűts* Andor dr. és *Vajda* Géza.

(Gyászrovat.) Özvegy *Gottier* Lajosné, *Bucáth* Julia e hó 23-án Piliscsabán elhunyt 68-ik évében. Ma délután temették. *Gottier* Lajos író édesanyját gyászolja az elhunyt urasszonyban.

(Megyebizottsági választások.) A megyebizottsági tagválasztások a már ismert részleteken kívül még a következő eredményeket tüntetik föl. Megválasztottak: Polgárdon *Ferenczy* János főleki községi-, Isztiméren *Kovács* Béla, Felcsuton pedig *Hajós* József körjegyzői.

(Legényegyesületi mulatság.) A Székesfehérvári Katolikus Legényegyesület ifjúsága e hó 28-án (vasárnap) Távira utca 6-ik szám alatt levő házában könyvtára javára zártkörü táncmulatságot rendez. Jegyek csak meghívó mellett válthatók. A meghívó a belépti díjra s egyéb tudnivalókra nézve is tájékoztat.

(Pörüljárt kasszarablók.) Vakmerő módon elkövetett kasszarablás történt az elmúlt éjjel a déli vasut helybeli állomásán az ugynevezett „nagyházak” közvetlen közelében. A tisztikások társaságában van *Berndorfer* Ede kereskedő sómalma és raktára. A tettesek, akik minden valószínűség szerint legalább is négyen lehettek, leütötték a raktár ajtajáról a lakatokat, behatoltak a raktárba, majd innen az irodahelyiségbe. Itt állt egy hárommétermáza suly vas-szekrény, amelyben 250 korona készpénz, váltók és egyéb iratok voltak elzárva. A betörők a pénzszekrényt rudakon kivitték az irodából egész a vasuti állomás Széchenyi-utcai kijárájára, ahol egy talyigára tették, hogy azon vigyék tovább. A talyiga kerekre azonban összeröfött. Eközben a vasuti őrség is észrevette a betörést és a hátrahagyott nyomokon a betörők után indult. A kasszarablók erre a vaszekrényt az ut melletti árokba lökve, anélkül, hogy a tartalmát bánthatták volna, elmenekültek.

(Lezuhant a kocsirol.) *Széles* József alsóalapi földmives Sárbojáról hazatérőben elaludt szerkerén. Utközben a lovak valamitől megijedve elragadták a kocsit és az ut melletti árokba döntötték. Széles a kerekék alá esett, amelyek mindkét lábát eltörték. A szerencsétlenül járt embert az arrahaladó kúbikosok segítették ki veszedelmes helyzetéből.

(Éji látogatás.) Az ujjbor, mint a hold, titkos éji órán halkán, szivdobogva, szomjas vágyakozókat vonz a présházákba. Így történt most is, az e hó 22-ik és 23-ika közötti éjszakán, amikor ismeretlen tettesek *Mohácsi* István Selyemutcai földmivesnek, a pentelei határban levő présházát törtek fel. A betörők mitsem vittek magukkal, hanem alaposan fogsasztottak a pince borából. A betörést 23-án délelőtt vették észre. A feltört présház közelében egy fekete kalapot találtak, amelyet a betörők valamelyike, borosan távozva elveszített. A fekete kalap nyomán indul most utjára a sanda gyant, hogy kinyomozza a jökdvü betörőket. Indul, indul. Ki tudja hol áll meg, kit hogyan talál meg.

(Cselédhűség.) *Krausz* Ede budaiuti vendéglős feljelentést tett a rendőrségen *Kulcsár* Mari cselédleány ellen, aki szolgálatából megszököve, tőle 30 korona értékű ruhaneműt ellopott. A rendőrség kinyomozta a leány tartózkodási helyét és letartóztatta. — *Török* Bence sárkeszi gazda folyó hó 22-én egész családjával Székesfehérvárról járt az országos vásárban. Távollétében a ház őrizetét otthonmaradt kocsisára *Varga* Mikályra bízta. *Varga* akkép felelt meg feladatának, hogy feltörte a gazdája lakását és száz koronátellopva megszökött. A csendőrök keresik a tolvajt.

(Rövid hírek.) *Rajtavesztett boltitolvaj.* *Kaiser* Gyula Selyemutcai szatocs boltjába tegnap beállított *Liszi* János napszámos. Elelmiszert akart vásárolni, hitelbe. *Kaiser*, miután *Liszi* már régebben adósa megtagadta a hitelt. A szatocs aztán az udvarba távozott. Mialatt itt foglaltos-

kedott, a boltban maradt Liszi tarsalgast kezdett *Baráth József* fúszerestonccsal s egy alkalmas pillanatban, mikor a boltosinas kiszolgálással volt elfoglalva, kinyitotta a pénztárfiókot és tíz koronát kilopta. A lopást észrevették, a tolvajtól a pénz elvették és feljelentették a rendőrségen. — **Lökötés.** *Varsányi András* a pákozdi ut mellett fekvő határszárda tulajdonosát folyó hó 23-án reggelre kellemetlen meglepetés érte. Eddig ismeretlen tettesek istállójából elkötötték egy tizenegy éves pej kancáját. A rendőrség gyanuja kóbor cigányokra irányul — **Elhamvadtt** *fűzhely.* Kedden, e hó 23-án Seregélyesen *Kelemen József* földműves udvarán kigyuladt egy kazal kukoricaszár. Ennek lángjaitól a sertésöl és a laképület is tüzet fogott és rövid félóra alatt porrá égett. A gazdának sok reménye hamvadtt el a rombadőlő tűzhelyen. A tűz keletkezésének oka ismeretlen. A kár egy része biztosítás révén megtérül. — **Betörők a nyaralóban.** A napokban az öreghegyi szőlőkben feltörték *Kalleneckert* Márton takarékpénztári igazgató nyaralóját. A betörők ruhaneműket, asztal és ágyszerűket vittek magukkal.

— **A Tomm-hangverseny helyárai:** 1. sz. főpály (8 személyre) 16 K. 2. és 3. sz. főpályok (6-6 személyre) 12 K. Oldalpályok 8 K. Zsöllye 3 K. Támlásszék 2 K. Állóhely 1 K. Diákjegy 50 fillér. A hangversenyre jegyek folyó hó 27-étől (szombat) előre válthatók *Schmelzer Jákó* Nádor-utcai üzletében. Külön, névre szóló meghívók nem küldetnek szét.

A **chronikus bronchialis hurut** kezelése hetekig, sőt hónapokig is eltart. Szükséges tehát, hogy az ellene használt szerek hosszabb igénybe vételre alkalmasak legyenek. E tekintetben kiválk leginkább a „Sirolin-Roche”, egy erősot-preparatum, annak utalatos kellemetlen szaga és íze nélkül. Számos körházi vizsgálat igazolja, hogy a „Sirolin-Roche” heteken át vettető utátlatgerjedés nélkül. Kevésbői a köpetet, előmozdítja az étvágyat és emeli a testsúlyt. „Sirolin-Roche” a gyógyszerárakban árusítatik.

Szigeti és Társa fényképezési és festési műintézet Székesfehérvár, Kossuth-utca 9. sz. Nagyításokat bármely kis fénykép vagy természet után aquarell, platin, vagy olaj kivételben. Elsőrangú munkaért szavatol Szigeti és Társa.

— **Bauer Antal** Zsigmond táncitanító, akit az intelligens közönség a maga munkakörében oly előnyösen ismer, mint az előző évek folyamán, az idén is november hó 3-án nyitja meg tánciskoláját, a régi Marosi-féle tánchelyiségekben, a Szent István utca 11-ik számú házban. A helyiségek, mint ezt a közönség már évek során keresztül szerzett tapasztalatából jól tudja, a legkényesebb igényeket is kielégítik. A tánckursus gyermekek számára a délutáni órákban fog lefolyni, míg a felnőttek számára mindenkor esti 8 órákor kezdődik a tanítás. A diákok táncoktatása délután 5 órától esti 7 óráig tart. Különös figyelmet fordít a táncmester az idej szorban egyik idény specialitására, a *descentri-bosztonra*. A táncanfolyamra beiratkozni naponkint **Bauer Antal** Zsigmond táncitanító Szent István-utca 11-ik szám alatt levő lakásán lehet.

Csak egy virágszálat.

A tüdővészések szanatoriuma ügyében megleghangu, figyelmet érdemlő sorokat vettünk az olvasóközönség köréből: — **A József királyi herceg szanatorium-egyesület** gyászjelentés alakjában közli velünk,

hogy a múlt évben a tüdővész 77,923 magyar embert döntött sírba, özvegyeket, árvákat fosztott meg kenyérkeresőjüktől. Szomorú valóság ez. Szomorú, hogy Európa országai között körülbelül ezé, a munkaerőben, kenyérkeresőben amugy is szegény s a kivándorlástól is folyton sorvészott országé a hírhedt jicsőség, hogy a legtöbb lakója pusztul el tüdővészben — amikor pedig itt nálunk minden emberleltre a nemzeti erő kifejtésének égető szüksége van; fájdalmas jelenség, hogy a tudomány s a kultúra mai állása mellett is egyetlen betegség is ekkora nagy kárt tehet sorainkban; de a legvisszaszalanabb talán mégis az, hogy mindezek után a szanatorium egyet hatásvadászó, hangulatkeltő reklámhoz kénytelen folyamodni, hogy a közönség szívéhez férközzék.

Hogyan? Annnyira közönyös volna a mi társadalmunk, hogy ilyen mesterkeltt eszközökkel kell élesztgetni szeretetét, jó szive segítő megnyilatkozását, amikor évente hetven-nyolcvanezer honfitársunk életéről van szó!

Manap minden társaskör különböző célok érdekében műkedvelő-előadásokat, mulatságokat, estélyeket rendez. Bevett szokás, hogy a *színházak, jövezői szórakozóhelyek* átengedik egy-két este tiszta jövedelmüknek bizonyos hányadát, néha az egészet is kulturális, vagy jótékony célokra. Nagyon helyénvaló lenne, ha az utóbbiak között az eddigi gyakorlatnál jóval nagyobb mérvben szerepelne ezután a *szegénysorsu tüdővészések* dolga, akik közül oly igen soknak okozza halálát a gyögyuláshoz oly igen nagyon szükséges anyagi eszközök hiánya.

És ha észszerű, dicserendő dolgot végez az az egyesület, amely — mondjuk — könyvtára gyarapítására hangversenyt, fölőlvásást, ünnepélyt rendez, mennyivel nagyobb elismerés illeti meg azt az egyeletet, amely most oly korszerűn a *szegénysorsu tüdővészések játára fog esélyt rendezni!* Fillérekből is sép summa gyűlhet egybe így. Gondolkodjanak ezen a jöjndulatulag fölve-tett ötleten az egyesületek vezetői városunkban. Utóvégre nem olyan nagy baj az, ha tegyük föl, néhány kötettel egyelőre szegényebb maradna a könyvtár, az egyesület azonban beírná intézményének s tagjának nevét — az *élet honnyébe*. Tessék elhinni, ebben vannak a legszebb s ami fő, legmaradandóbb becsü olvasmányok.

Ks.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* **Tomm Béla** hegedűművész november hó 11-én délután 5 órákor tartja hangversenyét a Szent István-teremben, következő műsorral: 1. Mozart: *Vonós duett.* C dur. **Tomm Béla, Lanschmann Gyula** dr., *Fejér Ferenc* dr., *Kneifl Ferenc* dr. 2. Grieg: *Sonate.* F dur. *Leéb Erzsike* urhölgy és **Tomm Béla**. 3. Dalok. Énekl: *Lukács Sándorné* urnó. 4. a) *Godard: Canzonetta.* b) *Paganini: Moto perpetuo.* **Tomm Béla**. 5. *Hofmann: Idill.* Két hegedűn. *Lukács Sándorné* urnó és **Tomm Béla**. 6. *Hubay: Csárdajelenetek.* 1. szám. **Tomm Béla**. A szolozszámok kíséretét *Schwarzbach Flóra* urhölgy vállalta el.

* **A székesfehérvári dalos-ünnep.** A Dunántúli Dalosszövetség idei közgyűlesen, amely mint ismeretes augusztusban folyt le Nagykanizsan, tudvalevőleg elhatározta, hogy jövő dalos-versenyét és közgyűléset az 1908-ik év folyamán Székesfehérvárott tartja. Hazatias missziojan s kulturális jelentőségen kívül már csak az iuegen forgalom emelése szempontjából is kiváló értékű lesz ez az ünnep, amelyen mintegy harminc

vidéki dalosegyesület fog részt venni s amely az érdeklődőket és vendégeket beleszámítva innen-onnan ezerfőnyi vidéki résztvevőre számíthat. Ilyen körülmények közt érthető, hogy az ünnepség előkészületei idejekorán, már most megindulnak. Az ünnep előkészítésére a helyi dalos és zene-egyesületek vállalkoztak. Így a délavasuti műhely dalosegylete, a Polgári Dalkör, a Belvárosi Kat-holikus Kör énekkara, valamint a Zenekedvelők Egyesülete. Az előkészítő-bizottság már meg is alakult a fől sorolt egyletek kebeléből husztag választmánynyal amelynek elnöke *Rauscher Béla*, alelnöke *Lauschmann Gyula* dr., titkára *Medgyesy József*, pénztárosa pedig *Schmelzer Jákó* lett.

* **Kurucokori fegyverek.** Irta: *Czuberka Alfréd.* Kiadja a Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztálya, 1906. Ára 2 korona 30 fillér. A Rákóczi-ünnepségek alkalmából különös érdeklődésre tarthat számot mindaz, ami összefügg Rákóczi nagy alakjával s a Szent-István-Társulatot dicseret illeti, hogy több olyan publikációval lép ki a porondra, melyek Rákóczira s az ő korára vonatkoznak. Ide tartozik a most említett munka is, mely a kurucok fegyvereit ismerteti. Szól a kardról, a lövőfegyverekről, a tüzes szerszámokról és egyéb hadi eszközökről, az ütő- és szállfegyverekről, a védőfegyverekről (páncél, sisak, pajzs). Ezenkívül szó van a könyvben a zászlóról és a táborigyászerekről s a löfelszerelésről. A szerző a tárgyat művelődéstörténeti szempontból dolgozta föl, adatait részben maga szerezte meg az Országos Levéltárban, a Nemzeti Múzeumban s a gróf Vay-család berkeszi levéltárában eszközölt kutatásai által. A művet számos illusztráció díszíti, melyeknek kísélt a Nemzeti Múzeumban régiségosztályának igazgatósága engedte át használatra a szerzőnek.

* **Rákóczi jegyében.** A Rákóczit dicsőítő füzetek sorából becses kvalitásainál fogva kiemelkedik a *Zászlónk* ifjusági lap Rákóczi-száma. Szébbnél szebb képekkel és kiválóan értékes tartalommal, amelyben nem frázisok kápráztatnak, hanem meleg érzések, komoly gondolatok tüze ég. A füzet az évfolyamra történő előfizetéssel rendelhető meg. A maga nemében páratlanul álló havi folyóirat egy évre mindössze 2 korona. Kiadóhivatala Budapestben, VII. Damjanich-utca 10 sz. n. van. — Az iskolai Rákóczi-ünnepélyek rendezésére ilyen alkalmas *Benedek Elek* „Emlékfüzete.” Kedves illusztrációk díszítik, Rákóczi-dalokat, ifjusági beszédet, Rákóczi életrajzát, költeményeket, sok hangulatos apróságot tartalmaz. A díszes kiállítású füzet ára csak 20 fillér.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. P. Nem használhatjuk. — **K. A. Vas-vörösvár.** Köszönjük. Macte nova... — **S. Gy. Nagyvárad.** Némi simitással. Már ezután minél többször. Üdv. — **B. J. Vajszka.** Hangulatos dolgok, pongyola formában. Kerül onnan jobb is. — **H. Budafoék.** Meglesz. — **K. dr.** A papírnak csak egyik oldalára tessék írni.

Felelős szerkesztő: **Dr. HELVEY LAJOS.**

Piaci árak.

Székesfehérvár 1906. október 25-én (100 kg. számítva.)

	kor. fill.	kor. fill.
Buza:	14 —	14 20
Rozs:	12 —	12 20
Árpa:	13 20	13 40
Zab:	14 10	14 20
Tengeri:	13 80	

Forgalom élénk.

Tüdőbetegségek, hurutok, szamárköhögés, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Sirolin

Minthogy értéktelen utáztatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

„Roche”

Kapható orvos rendelésre a gyógyszerárakban. — Ára üvegeknek 12 — koronás.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában, Székesfehérvárott.